

Sağlık Çalışanlarında Güvenlik İklimi Algısı, Sağlıklı Çalışma Yaşamı ve Güvenliği

Melisa KANLIOĞLU¹
Fatma KANTAŞ YILMAZ²

Güvenlik iklimi, iş görenlerin çalışma ortamlarına yönelik güvenlik algıları, tutumları ve sahip olduğu değerleri gösteren psikolojik boyutu ele alan bir kavramdır. Çalışma ortamındaki faaliyetlerin yürütülmesi sırasında tehlike ve risklerin tamamen ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi elzemdir.

1. Güvenlik İklimi Tanımı

Güvenlik iklimi, örgütlerde güvenliğin sağlanması açısından önemli bir faktördür. İlk kez 1980 yılında Zohar tarafından literatüre kazandırılan güvenlik iklimi kavramı, “Çalışanların çalışma ortamları hakkında paylaştığı algıların bütüncül bir özeti” (Zohar, 1980) olarak tanımlanmıştır. 1996 yılında Hofmann ve Stetzer tarafından “Kişilerin güvenlik uygulamaları hakkında idarecilerinden ödül ve destek aldığını hissettiği örgüt iklimi” (Hofman & Stetzer, 1996), 2006 yılında ise Neal ve Griffinn tarafından “İş ortamında güvenlikle ilgili politikalar, prosedürler ve uygulamaların kişisel algıları” (Neal & Griffin, 2006) olarak tanımlanmıştır. Güvenlik iklimine dair literatürde sıklıkla karşılaşılan tanımlar Tablo 1’de yer almaktadır.

¹ Lisans öğrencisi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, e-mail: melisakanlioglu01@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü,
e-mail: fatmakantas.yilmaz@sbu.edu.tr

Çalışma ortamlarındaki iyileştirmelere yönelik taahhüdü teşvik etmek amacıyla işyeri değerlendirme ve sertifikasyon programlarının kullanımı faydalı olabilir. Çalışma ortamını etkileyen birçok faktör sağlık sektörünün dışında çalışmaktadır. Sağlık iş gücünün çalışma ortamını iyileştirmede etkili yaklaşımlar için sektörler arası iş birliği bu nedenle vazgeçilmezdir. Sağlıkla ilgili politika yapımcıların, sağlık sisteminin tüm düzeylerinde işgücü sorunlarını ele almak için sistematik bir kapasitenin mevcut olmasını sağlamaları gerekir (Wiskow, Albrecht, & De Pietro, 2010).

KAYNAKÇA

- Agnew, C., Flin, R., & Mearns, K. (2013). Patient safety climate and worker safety behaviours in acute hospitals in Scotland. *Journal of safety research*, 45, 95-101.
- Al B, Zengin S, Deryal Y, Gökçen C, Yılmaz DA, Yıldırım C. Increased violence towards health care staff. *J Academic Emergency Med* 2012;11(2):115.
- Auditor-General, V. (2015). Victorian Auditor-General's Report: Occupational Violence against Healthcare workers. *Melbourne: Victorian Government*.
- Aydın, N. B., & Barın, N. E. (2020). İşyerindeki güvenlik iklimi algısının psikososyal risk faktörleri üzerindeki etkisi: adana büyükşehir belediyesi'ne bağlı olarak çalışan özel güvenlik görevlileri üzerine bir araştırma. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8(4), 240-265.
- Aydın, S., & Seren, A. H. (2021). Bir Kamu Hastanesinde Çalışan Hemşirelerde Güvenlik İklimi Algısı'nın Belirlenmesi. *Fenerbahçe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 241-255.
- ISO 690
- Bernard, B. (2014). Safety culture as a way of responsive regulation: Proposal for a nuclear safety culture oversight model. *International Nuclear Safety Journal*, 3(2)
- Bilçin, T. A. K. Sağlık Hizmetlerinde Kalitenin Ana Unsuru Olarak Hasta Güvenliği Sistemlerinin Oluşturulması: Hastaneler İçin Bir Yol Haritası Önerisi. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 1(1), 72-113.
- Bureau of Labor Statistics *Economic news release: Table 1. Incidence rates of nonfatal occupational injuries and illnesses by case type and ownership, selected industries*. 2011 [Internet]. [cited 2013 Jan 3]. Available from: <http://www.bls.gov/news.release/osh.t01.htm>.
- Cooper C, Swanson N. Workplace violence in the health sector—state of the art. Geneva: ILO/ICN/WHO/PSI joint programme on workplace violence in health sector, 2002: 81–8.
- Cox, S., & Flin, R. (1998). Safety culture: philosopher's stone or man of straw?. *Work & stress*, 12(3), 189-201.
- Çakmak, A. F., & AGM, T. (2017). Sağlık çalışanlarının güvenlik iklimi algıları ve güvenlik tedbirlerine uyma davranışlarının incelenmesi. *Karaelmas İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*, 1(1), 46-57.
- Demirbaş, N., & Karaoğlu, N. (2021). Hekim ve Hekim Adaylarının Hekime Yönelik Şiddet Algıları: Bir Ön Çalışma. *Genel Tıp Dergisi*, 31(2), 130-134.

- Division of Population Health, National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion, 2016, <https://www.cdc.gov/workplacehealthpromotion/pdf/WorkplaceHealth-model-update.pdf> Page last reviewed: May 13, 2016
- Erhan, Z. E. (2014). Yeni İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun işletmelerde güvenlik iklimine etkisi ve alan araştırması (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Fener E, Aydınтуğ N. Sağlıkta Şiddet Nedenlerinin Toplum Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2019;12(62):1272-82.
- Framework Guidelines for addressing workplace violence in the health sector. Joint Program on Workplace Violence in the Health Sector. International Labour Office, Geneva; 2002. <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42617/1/9221134466.pdf>
- R.R.M. Gershon, C.D. Karkashian, J.W. Grosch, L. Murphy, A. Escamilla-Cejudo, P. Flanagan, et al. Hospital safety climate and its relationship with safe work practices and workplace exposure incidents *American Journal of Infection Control*, 28 (2000), pp. 211-221
- Gül, A. (2015). Sağlık çalışanlarında örgüt güvenlik iklimi ve çalışan güvenliği arasındaki ilişkinin incelenmesi: Bir alan çalışması (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Günyaktı, R. İ., & Bursa, N. (2022). Covid-19 Pandemisinde Sağlık Çalışanları ve Öğretmenlere Yönelik Algının Duygu Analizi ile Twitter Verileri Üzerinden İncelenmesi. *Selçuk İletişim*, 15(1), 264-285.
- Hamzaoglu N, Türk B. Prevalence of Physical and Verbal Violence Against Health Care Workers in Turkey. *Int J of Health Services* 2019;49(4):844-61.
- Hofmann and Mark, 2006 D. Hofmann, B. Mark An investigation of the relationship between safety climate and medication errors as well as other nurse and patient outcomes *Personnel Psychology*, 59 (2006), pp. 847-869
- Hofmann, D. A. ve Stetzer, A. (1996). A cross-level investigation of factors influencing unsafe behaviors and accidents. *Personnel Psychol*, 49, 307-339.
- Huddleston, P. (2014). Healthy Work Environment Framework Within an Acute Care Setting. *Journal of Theory Construction & Testing*, 18(2). 50-54
- Kaçar, S. (2022). Konaklama işletmelerinde güvenlik iklimi algısı, zorunlu vatandaşlık davranışı ve içsel motivasyon ilişkisi: İstanbul ili örneği (Master's thesis, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kath, L. M., Marks, K. M., & Ranney, J. (2010). Safety climate dimensions, leader-member exchange, and organizational support as predictors of upward safety communication in a sample of rail industry workers. *Saty Science*, 48(5), 643-650.
- Kayhan Tetik B, Gözükara Bağ H, Paksoy N, Tural C, Gedik I, Sertkaya S. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi 1. ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Gözünden Hekime Şiddet Nedenleri. *ACU Sağlık Bil Derg* 2018;9(4):390-4.
- Kennedy, R., & Kirwan, B. (1998). Development of a hazard and operability-based method for identifying safety management vulnerabilities in high risk systems. *Safety science*, 30(3), 249-274.
- Külekçi, B. (2012). Gemi İnşa Endüstrisi Çalışanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Lancet, T. (2014). Violence against doctors: why China? Why now? What next. *Lancet*, 383(9922), 1013.

- Liu, J., Gan, Y., Jiang, H., Li, L., Dwyer, R., Lu, K., ... & Lu, Z. (2019). Prevalence of workplace violence against healthcare workers: a systematic review and meta-analysis. *Occupational and environmental medicine*, 76(12), 927-937.
- Meleis, A.I. (2007). *Theoretical Nursing: Development and Progress* (4th ed.). Philadelphia, PA: Lippincott, Williams, & Wilkins
- Meral M. & İmre C. (2019). Orta Düzey Yöneticilerin Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Belirlenmesi, *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 188-204.
- Neal, A. ve Griffin, M.A. (2006). A Study of the Lagged Relationships among Safety Climate, Safety Motivation, Safety Behavior, and Accidents at the Individual. *Journal of Applied Psychology*, 91(4), 946-953.
- NIOSH [2016]. *Fundamentals of total worker health approaches: essential elements for advancing worker safety, health, and well-being*. By Lee MP, Hudson H, Richards R, Chang CC, Chosewood LC, Schill AL, on behalf of the NIOSH Office for Total Worker Health. Cincinnati, OH: U.S. Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention, National Institute for Occupational Safety and Health. DHHS (NIOSH) Publication No. 2017-112.
- Özkan, T., & Lajunen, T. (2003). Güvenlik kültürü ve iklimi. *Pivolka*, 2(10), 3-4.
- Parlar S. Sağlık Çalışanlarında Göz Ardı Edilen Bir Durum: Sağlıklı Çalışma Ortamı. *TAF Preventive Medicine Bulletin* 2008;7:547-54.
- Ryan, A., Mine, M. L. G., & Venture, P. J. (2000). Shaping a safety culture. In Queensland Mining Industry Health&Safety Conference, http://www.qrc.org.au/conference/01_cms/details.asp.
- Sağlık Bakanlığı, Sağlıkta Kalite Standartları, Hastane Seti (SKS Hastane (Sürüm 6.1), 2020 <https://shgmkalitedb.saglik.gov.tr/Eklenti/41258/0/skshastane-seti-s-61--09082021pdf.pdf>
- Saines, J.C. Violence and aggression in A & E recommendations for action. *Accident & Emergency Nursing*, 1999;7: 8-12.
- Sarı, S. Çalışanların güvenlik iklimi algısı ve işten ayrılma niyeti ilişkisine yönelik bir araştırma (Master's thesis, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Shaw, A., Flott, K., Fontana, G., Durkin, M., & Darzi, A. (2020). No patient safety without health worker safety. *The Lancet*, 396(10262), 1541-1543.
- Shirey, M. R. (2006). Authentic leaders creating healthy work environments for nursing practice. *American Journal of Critical Care*, 15, 256-268. Retrieved from <http://ajcc.aacnjournals.org>
- Smith et al., 2010 D.R. Smith, T. Muto, T. Sairenchi, Y. Ishikawa, S. Sayama, A. Yoshida, et al. Hospital safety climate, psychosocial risk factors and needlestick injuries in Japan *Industrial Health*, 48 (2010), pp. 85-95
- Taylor et al., 2012 J. Taylor, F. Dominici, J. Agnew, D. Gerin, L. Morlock, M. Miller Do nurse and patient injuries share common antecedents? An analysis of associations with safety climate and working conditions *BMJ Quality and Safety*, 21 (2012), pp. 101-111
- Tengilimoğlu, D. Zekiöğlü, A. Gültopçu, H. Sağlık Çalışanlarının Sağlıklı Çalışma Ortamına İlişkin Algılarının İncelenmesi. (2017). *Sağlık Bilimleri Dergisi*. 10 (3): 455-463.
- Tomás, J. M., Meliá, J. L., & Oliver, A. (1999). A cross-validation of a structural equation model of accidents: organizational and psychological variables as predictors of work safety. *Work & Stress*, 13(1), 49-58.

- Tüzüner, V., & Özaslan, B. (2011). Hastanelerde iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 40(2), 138-154.
- Vural F, Sutsunbuloglu E. Ergonomics: an important factor in the operating room. *Journal of Perioperative Practice* 2016; 26:(7-8): 175- 179.
- Vural, F., Çiftçi, S., Şükran, F. İ. L., Aydın, A., & Vural, B. (2014). Sağlık çalışanlarının hasta güvenliği iklimi algıları ve tıbbi hataların raporlanmasını. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (2), 152-157.
- Walker, L., & Avant, K., (2011). *Strategies for Theory Construction in Nursing* (4th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- WHO (2023). Preventing violence against health workers. (04/03/2023 tarihinde <https://www.who.int/activities/preventing-violence-against-health-workers> adresinden Ulaşılmıştır).
- Wiegmann, D. A., Zhang, H., Von Thaden, T. L., Sharma, G., & Gibbons, A. M. (2004). Safety culture: An integrative review. *The International Journal of Aviation Psychology*, 14(2), 117-134.
- Wiegmann, D. A., Zhang, H., von Thaden, T., Sharma, G., & Mitchell, A. (2002). A synthesis of safety culture and safety climate research. Urbana-Champaign (Ill): Aviation research lab institute of aviation.
- World Health Organization (WHO), 2023 Preventing violence against health workers <https://www.who.int/activities/preventing-violence-against-health-workers>
- Wiskow, C., Albrecht, T., & De Pietro, C. (2010). *How to create an attractive and supportive working environment for health professionals*. Geneva: World Health Organization.
- Wynne R, Clarkin N, Cox T, et al. Guidance on the prevention of violence at work. Luxembourg: European Commissions, DG-V, 1997.
- Yule, S., Flin, R. ve Murdy, A. (2007). The role of management and safety climate in preventing risk-taking at work, *Int. J. Risk Assessment and Management*, 7(2), 137-151.
- Zhang, H., Wiegmann, D. A., von Thaden, T. L., Sharma, G., & Mitchell, A. A. (2002, September). Safety culture: A concept in chaos?. In proceedings of the human factors and ergonomics society annual meeting (Vol. 46, No. 15, pp. 1404-1408). Sage CA: Los Angeles, CA: SAGE Publications.
- Zohar, D. (1980), Safety climate in industrial organizations: Theoretical and applied implications, *Journal of Applied F2*